
PETRUŠKA

LAŠSKÉ TANCE

LOWICZSKÉ TANCE

IGOR STRAVINSKIJ (* 17. VI. 1882 v Oranienbaumu u Petrohradu), žák Rímského-Korsakova, žije od r. 1911 trvale za hranicemi. Od r. 1920 v Paříži, od r. 1949 v Los Angeles v Kalifornii.

Uvádíme výčet nejvýznamnějších děl jeho tvorby:

O p e r y — Slavík 1914, Liška 1916, Příběh vojáka 1918, Mavra 1922, The Rakes' Progress 1948—1951 a melodram Perséfoné 1934.

B a l e t y — Pták Ohnivák 1910, Petruška 1911, Svěcení jara 1913, Pulcinella 1919, Apollon musagetes 1928, Hra v karty 1936, Orfeus 1947, Agon 1954.

K a n t á t y, o r a t o r i a — kantáta Svatba 1923, oratorium Oidipus rex 1926—27, kantáta Babel 1944, kantáta In memoriam Dylan Thomas 1954, kantáta Threni 1957—58.

T v o r b a s y m f o n i c k á a k o m o r n í — Symfonie pro dechové nástroje 1920, Žalmová symfonie 1930, Houslový koncert 1931, Dumbarton Oaks Concerto 1937—38, Symfonie C-dur 1939—40, Sonáta pro 2 klavíry 1944, Concerto in D 1946.

Stravinskij se nalézá na rozhraní dvou epoch. Epochy romantické, vyžívající se, a epochy nové, hledající cesty novému projevu ducha. Epocha romantická vykonala svoje poslání, ale udržovala se přes všechny překážky příliš dlouho po svém vyvrcholení. Do boje proti této hudbě se staví vedle dlouhé řady mladých skladatelů i Stravinskij. Jeho tvůrčí vývojová linie přes všechny odbočky značí úsilí o novou, určitou myšlenku. Jeho díla se často velmi liší navzájem, ale v každém zříme též zápas, jinak vyjádřený.

Rozmach Stravinského nadání je spojen s jménem slavného ruského choreografa a režiséra Sergeje Daglewa. S jeho ruským baletem za pařížské sezóny dosáhla Stravinského první baletní díla obrovského úspěchu. Pták Ohnivák, který nezapírá ještě vliv Rímského-Korsakova a rok poté „Petruška“, který již přesvědčivě ukázal Stravinského osobitost a znamenal přímo revoluční obrát ve vývoji evropské moderní hudby. Charakterizační mistrovství této barvitě a rytmicky vzrušující partitury, přímo tryskající z ruské lidové hudby, přineslo zcela nové zvukové a výrazové prvky. Živelnost a bezprostřednost Stravinského melodiky v tomto díle nebyla autorem nikdy překonána.

OBSAH BALETU

Dějištěm je typický ruský jarmark. Mezi boudami, stánky a kolovrátky se proplétá veselý, hlučící dav lidí a směřuje k tradičnímu divadélku. Výřečností oplývající kejklíř zve všechny na dnešní pozoruhodné představení — s oživenými loutkami. Přišel se podívat každý. A skutečně — loutky se pohybují a jednají jako lidé. Udivené obecenstvo nadšeně tleská, křičí, výská — kejklíř je s výsledkem spokojen. Představení končí — lidé odcházejí a loutky zůstávají v divadélku opět samy.

Kouzelná píšťalka kejklířova jim skutečně vdechla lidské city a vášně. Směšný a nevzhledný Petruška je z nich nejcitlivější. Těžce nese své otroctví a kejklířovu krutost.

Zavřen ve své komůrce si stýská nad svým osudem a vzdychá po své zbožňované — Balerince. Ta Petruškovo dvoření nevnímá. Její zájem je upřen na Mouřenína. Snaží se všemožným způsobem upoutat jeho pozornost. Ten však omezený, bezstarostný — oddává se jen hře s kokosovým ořechem. Konečně se jí to podaří, ale jejich námluvy překazí žárlivý, nešťastný Petruška.

Zatímco se tento příběh odehrává v divadélku, dostoupilo jarmareční veselí svého vrcholu. Izvoščici, opojení vodkou, škádlí děvčata, kolovrátek hraje neúnavně k tanci, cikánky věští zvědavým budoucnost. Náhle jsou všichni vyrušeni nezvyklým hlukem, vycházejícím z divadélka. Tu v okamžiku vybíhá nešťastný Petruška a v patách za ním Mouřenín. Už jej dobíhá a Petruška klesá pod ranou jeho dýky. Lidé se shluknou kolem zhroucené postavičky a nařikají nad mrtvým. Leč kejklíř s úsměvem vysvětluje, že šlo jen o loutku vycpanou pilinami. Zvedá panáčka a odnáší do své boudy, když tu nad divadélkem se náhle zjevuje duch Petruškův a proklíná svého stvořitele, že mu vdechl lidskou duši.

IGOR STRAVINSKIJ:

PETRUŠKA

Balet o 4 obrazech. Libreto Alexander Benois — I. Stravinskij

Režisér a choreograf: Emerich Gabzdyl Kostýmy: Jan Skalický, j. h.
Dirigent: František Vajnar Asistent choreografie: Julie Jastrzemska
Scéna: Jan Obšil Korepetitoři: Jan Gabzdyl, Vítězslav Hlávka

Petruška	Karel Jurčík, Jiří Duží,
Balerina	Hana Šarounová, Jana Lipovská
Mouřenín	Bohuslav Pašek, Rudolf Brom, Ivan Mičola
Šarlatán	Ladislav Mašek, Albert Janíček Jiří Radil
Pouliční tanečnice	J. Jastrzemska, Drahomíra Svobodová
Jiné tanečnice	Marcela Martiníková, Hana Šarounová
Cikánky	Jarmila Hylasová, Elen Colombová
Důstojník	Bohuslav Pašek, Ladislav Mašek, Rudolf Brom
Tři dívky	Zd. Nováková, D. Dobrá, M. Steinová Karel Raška
Principál	Jiří Duží, K. Jurčík
Komedianti	Hana Ledečová, Zdeňka Hrtoňová
Záletná paní	Ljuba Jansová, Jana Lipovská
Starý kočí	Leo Krawiarz

Prodavači, flašinetář, obchodník, vojáci, měšťané, děti

L. JANAČEK:

LAŠKÉ TANCE

Choreograf: Pavel Šmok

Dirigent: František Vajnar

Starodávný

Orchestrální předehra

Požehnaný

Z. Hrtoňová, J. Kurovská, V. Jurčíková, D. Dobrá, K. Bončková, J. Čížová, J. Kopačka, J. Radil, J. Hájek

Dymák

A. Janíček, E. Colombová, R. Brom, B. Pašek, M. Stejnová, L. Mašek

Starodávný II.

VI. Pavelcová, nositelka vyzn. Za vynikající práci, I. Mičola, M. Martiníková a sbor dívek

Čeladenský

H. Šarounová, R. Brom, J. Lipovská, A. Janíček

Pilky

baletní soubor

L. Janáček: „Jsem nakloněn nad tiskovou korekturou Lašských tanců. V notách, v taktech sedí mi jizba napěchovaného lidu, zpocených, zčervenalých tváří. Vše se hýbe, klání, vrtí. Vás všech už není z té letní noci divokého reje!...“

Šest lašských tanců pro menší orchestr vzniklo v letech 1888—1889, tedy v údobí, které zahrnuje skladatelovu první tvůrčí epochu. Je to doba Janáčkova největšího folkloristického zájmu, která dává základ jeho pozdějšímu skladatelskému slohu.

Námětem tohoto díla byly lidové tance jeho rodného kraje, kolem Hukvald u Příboru, tehdy ještě živé, skutečně lidové — tanečně viděné očima znalce lidového umění.

V hudební řeči těchto tanců Janáček podivuhodně sloučil vlivy lidové písně a tance, s výraznými a melodickými obrysy řeči, v nichž viděl nejpravdivější vyjádření skutečné duše lidu.

Jejich historický význam tkví v tom, že jsou ve srovnání se skladbami první tvůrčí epochy prvním Janáčkovým orchestrálním dílem se znaky jeho pozdější osobité mistrovské mluvy. Pro svůj prostý půvab si získaly ihned oblibu a jsou dodnes stálým hostem jak na jevištích, tak na koncertních pódích.

JAN ADAM MAKLAKIEWICZ (24. XI. 1899 Chojnaty—7. II. 1954 Varšava)

Polská lidová hudba vytvořila pro tance a zároveň pro písně 3 význačné rytmické útvary: polonézu, mazur a krakoviak. K nim se druží kujaviaky a oberky, tance ve třídobém rytmu.

Tyto tance byly v neobyčejné oblibě jak u šlechtické, tak i venkovské mládeže. Milovala je pro jejich strhující rytmus a půvabnou melodiku, která zaujala i celou řadu polských hudebních skladatelů v čele s F. Chopinem.

Také J. A. Maklakiewicz se zaposlouchal dychtivě do těchto rytmů a melodiky lidové hudby a ve svých skladbách citlivě přetvářel ve vlastní, osobitý umělecký projev. V jeho Lowiczských tancích se objevuje polský národní kolorit jak po stránce melodie a rytmu, tak po stránce harmonie a formy.

Maklakiewiczovy Lowiczské tance se objevují na ostravské scéně již podruhé. Poprvé byly uvedeny v roce 1961. V ND v Praze, pak v Machovově choreografii byl nastudován jeho celovečerní balet Galiostro ve Varšavě.

JAN ADAM MAKLAKIEWICZ:

LOWICZSKÉ TANCE

Choreograf: Emerich Gabzdyl

Dirigent: František Vajnar

Polonéza	celý baletní soubor
Starý valčík	Elen Colombová, A. Kadlecová, Ivan Mičola, Josef Radil
Burleskní polka	celý baletní soubor
Kujaviak	Vlasta Pavelcová, nositelka vyzn. Za vynikající práci, Marcela Martiníková, Albert Janíček, Bohuslav Pašek
Oberek	Vlasta Pavelcová, nositelka vyzn. Za vynikající práci, Marcela Martiníková, Elen Colombová, A. Kadlecová, A. Janíček, B. Pašek, I. Mičola, J. Radil a celý baletní soubor

